

Hasan Said TORTOP ¹

Makale Alış: 13 Nisan 2018

Makale Kabul: 19 Temmuz 2018

Öz

Üstün yeteneklilerin ahlaki gelişimlerine uygun eğitim verilmesi konusu ihmal edilmektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin ahlaki düzeylerinin belirlenmesi kendilerine uygulanan programın öğrencilerin ahlaki gelişimlerdeki etkisini anlamak açısından oldukça önemlidir. Bu çalışmada, ÜYÜKEP'e katılan akademik alanda üstün yetenekli öğrencilerin eğitimleri sürecinde karşılaşabilecekleri etik ikilemler karşısındaki durumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma nitel araştırma türlerinden durum çalışması türündedir. Araştırmanın katılımcıları 12 üstün yetenekli öğrencidir. Öğrenciler üstün yetenekli tanısı almışlardır. 1.5 senedir ÜYÜKEP'e devam etmektedirler. Yaş aralığı 10-11 arasındadır. Veri toplama aracı olarak akademik alanda bir üstün yetenekli öğrenci olarak ÜYÜKEP programında karşılaşabilecekleri 5 etik ikilem senaryosu oluşturulmuştur. Oluşturulan etik ikilem formları öğrencilere dağıtılmış ve yanıtlamaları istenmiştir. Bu etik ikilemlerin konuları; "Başkası adına proje yapma", "ÜYÜKEP sitesinin Hacklenmesi", "Eksik projeyi tam gösterme", "Proje yarışmasında yardım alma", "Bursu kesilecek arkadaşına kopya verme" şeklindedir. Öğrencilerin etik ikilemlere verdikleri yanıtlar içerik analizine tabi tutulmuştur. ÜYÜKEP öğrencilerin etik ikilemlere vermiş oldukları yanıtlar incelendiğinde öğrencilerin birçoğunun Kohlberg'in geleneksel dönemi içerisinde oldukları görülmektedir. Yaşıtlarına göre bu durum karşılaştırıldığında ahlaki gelişimlerinin daha iyi düzeyde olduğu söylenebilir. Ancak çok az öğrenci gelenek ötesi dönemdeki ahlaki gelişim düzeylerine erişmiş olduğu görülmektedir. İlerideki çalışmalarda, üstün yetenekli öğrenciler ahlak gelişimine etki eden faktörlerin detaylı incelenmesi yapılabilir

Anahtar Kelimeler

üstün yetenekli öğrenciler, etik ikilem, ahlaki gelişim, ÜYÜKEP Modeli

Hasan Said TORTOP²

Received: 13 April 2018

Accepted: 19 July 2018

Abstract

The issue of providing appropriate training for the moral development of the gifted is neglected. Determining the moral level of gifted students is very important to understand the impact of the program applied on students' moral development. In this study, it is aimed to investigate the status of the gifted students in the academic field who participated in EPGBU in the face of the ethical dilemmas they may face during their education. Research is a case study of qualitative research types. The participants of the study were 12 gifted students. The students were diagnosed as gifted. They have been continuing to EPGBU for 1.5 years. The age range is between 10-11. As a data collection tool, 5 ethical dilemma scenarios were created as a gifted student in the academic field. The ethical dilemma forms created were distributed to the students and asked to answer them. Topics of these ethical dilemmas; "Doing projects on behalf of someone else", "Hacking of EPGBU site m, gösterme Showing the incomplete project eyi, esi Getting help in project competition inin," Copying a scholarship to a friend to be dropped proje. Students' answers to ethical dilemmas were subjected to content analysis. When the answers of EPGBU students to ethical dilemmas are examined, it is seen that most of the students are in the traditional period of Kohlberg. According to their peers, this situation can be said to have a better level of moral development. However, very few students have reached the level of moral development in the beyond-tradition period. In future studies, a detailed examination of the factors affecting the moral development of gifted students can be done.

Key Words:

gifted students, ethical dilemmas, moral development, EPGBU Program

² Assoc.Prof. Istanbul Aydın University, Faculty of Education, Special Education Department, Istanbul Turkey. E-mail: hasantortop@aydin.edu.tr

GİRİŞ

Üstün yetenekli çocukların gelişim alanları konusundan ilk akla gelen gelişim alanı bilişsel alandır. Ancak en çok ihmal edilen alan ise ahlaki gelişimleridir. Buna yönelik üstün zekâlılar eğitiminde önemli kişilerin kuramlarında revizyonlara gittikleri görülmektedir. Örneğin Renzulli vd., (2006) Kaz Ayağı Deseni Operasyonu (Operation Houndstooth) içerisinde “toplumsal değer” (sosyo kapital) kavramını ortaya atmaktadır. Bu kuramında önemli evrensel değerleri; adalet gibi işlemektedir. Benzer şekilde önemli isimlerden biri olan Sternberg’in “Okullarımız bilgelik öğretmiyor” şeklinde ortaya attığı tartışmada, üstün zekâlı bireylerin bilgelik yönlerinin geliştirilmesinin öneminden bahsetmektedir. Türkiye’de üstün yetenekli bireylerin eğitimi ile ilgili modellerden biri olan ÜYÜKEP’te de bilgelik ve bilim felsefesi yönlerin gelişmesine yönelik kazanımlarla, bu çocuklarının ahlaki gelişimlerine yönelik vurgu yapılmaktadır (Tortop, 2015).

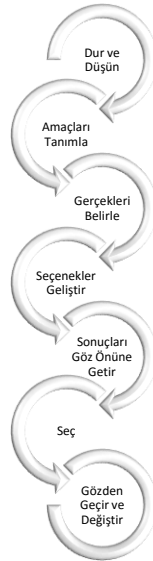
Ahlak kavramı, mutlak iyi olanı yapmaya ilişkin davranış ve düşünüş ilkeleri olarak ele alınırsa, bunun bireyin yaşamında değişime tabi tutulması da ahlak eğitimi olarak ele alınabilir. Ahlakın tanımından çok bunun eğitiminin nasıl verileceği konusu oldukça önemlidir.

Çocukta ahlak gelişiminde birçok faktörün etkili olduğu bilinmektedir. En önemli faktörlerden biri aile iken diğer önemli faktör ise okuldur. Okulun önemli fonksiyonlarından biri ise ahlak gelişimini desteklemektedir. Farkında olmasak da çocuğun yaşadığı tüm ortamlar çocuğun ahlaki kişiliğinin şekillenmesini sağlar. Ahlak eğitimi bilhassa ikinci savaştan sonra insanlık tarihinin ahlaki olarak en düşük düzeye ulaştıktan sonra yoğun çalışılmaya başlamıştır. İnsan hakları bildirgesinin imzalanması arefesinde bilhassa Kohlberg, Dabrowski, Maslow gibi önemli bilim insanlarının çalışmaları görülmektedir. Çocuklar nasıl ki deneyimlerle ahlaki gelişimlerini en iyi ve kalıcı bir şekilde öğrenirlerse, toplumlar da yaşadıkları kitlesel travmalarla ahlak kuramlarının ortaya çıkmasını sağlamışlardır. Toplumların hareketlerinde etkili kişiler olan liderlerin, bilim insanı ve sanatçıların olması bu kişilerin de ahlak eğitimlerinin önemsenmesi durumunu ortaya çıkarmıştır (Bencik, 2010; Kangal ve Arı, 2013; Tortop, 2015). Ahlakın mutlak ve objektif özellikleri ele alınması, onun ölçülmesi ve araştırmaların konusu içine alınmasını sağlamıştır.

Ahlak gelişiminin ölçülmesi ile ilgili dünyaca biline önemli yöntemlerin biri Kohlberg’in etik ikilemleri görüşmelerinin (Moral Judgment Interview) yapılmasıdır. Bu yöntem, sözel olarak da yarı-yapılandırılmış görüşme formları ile yapılabilir. Bu yöntemde birey etik durumlara maruz bırakılarak tepkisel olarak argümanlar üretmesi sağlanır. Bu yöntemde ikilemin kelime anlamına uygun olarak istenmedik iki durum oluşturulur. Bu durumlara uygun olarak çelişene değerlerine uygun olacak şekilde bir tanesine yönelik tercihte bulunması istenir. Kohlberg tarafından ortaya atılan etik

ikilemlerde altı değer üzerinden gidilir. Bunlar Hayat ve Kanun, Ahlak ve Vicdan, Sözleşme ve Otorite şeklindedir. Kohlberg, ahlakın düşünce ve eylem kısmından ziyade ahlaki sorgulama üzerinde durur. Burada neyi yapmanın doğru olduğu fikri önemlidir. Ahlaki yargılar, görev, ödev ve sorumluluklarımızın birbiri ile zıtlaştığı durumlarda ne yapmamız gerektiğini bize gösterir. İnsanların ahlaki gelişim süreçlerinin betimlenmesinde etik ikilemlere nasıl yaklaşım gösterdiklerini üzerinde durur (Cinemre, 2012). Bir ikilem karşısında tek bir çözümü seçmek diğer çözümlerin yanlış olduğu anlamına gelmez (Uzun ve Elma, 2012).

Karar verme sürecinde önemli olan etik ilkelere en uygun olan davranışın belirlenmesidir. Etik ikilemlerinde çözümünde etik karar verme süreçleri oldukça önemlidir. Son dönemlerde ikilemlerin çözümlenmesinde şu şekilde bir formel yaklaşım öngörülmektedir (Güredin, 1997; Kohlberg, 1976); 1. Geçerli durumları belirle, 2. Bu duruma dayanarak ahlaki sorunu belirle, 3. Bu sorunun etkileyeceği kişiyi, kişileri ve nasıl etkileneceklerini belirle, 4. Etkilenenlerin sorun çözümlemede alternatif davranış biçimlerini belirle, 5. Her alternatif açısından muhtemel sonucu belirle, 6. En uygun davranış biçimini seç. Etik karar verme konusunda birçok kaynakta iki temel yaklaşım söz konusudur. Bunlardan biri yapılan eylemin uygulamadaki sonuçlarına odaklanmak, diğeri ise eylemin kendisi ve doğruluğunun ölçülmesi üzerine odaklanmaktadır³. Etik ikilemden çıkışın kolay olabilmesi için bir etik karar verme modelinin varlığı önemli rol oynar.

Şekil 1.

Etik karar verme süreçleri modeli örneği

Şekil 1’de görülen etik karar verme süreçleri modelinde; birinci aşama: Dur ve Düşün aşamasıdır. Bu aşama, bireyin etik karar verme sürecinde aceleci olmaması, sakin bir şekilde düşünmesi önerilir. İkinci aşama, Amaçları Tanımlama aşaması, bu aşamada bizim seçimimiz ile ilgili kararları verirken amaçların belirlenmesi oldukça önemlidir. Üçüncü aşama; Gerçekleri Belirle aşamasıdır. Bu aşama aslında bizim vereceğimiz etik kararlarla ilgili neyi bildiğimiz neyi bilmediğimiz konusunda ciddi araştırmalar yaptığımız aşamadır. Dördüncü aşama, seçenekler geliştirme aşamasıdır. Bu aşamada etik kararlarla ilgili bakış açımızın genişlemesi için seçenekler oluşturulur. Yeni seçenekler oluşturmak etik karar verme sürecinde oldukça önemlidir. Beşinci aşama; Sonuçları Göz Önüne Getir aşamasıdır. Bu aşamada, etik kararımız belli filtrelerden geçmelidir. Bunlar, saygı, sorumluluk, adalet, yardımseverlik, hamaset, güven gibi değerlerdir. Bunun yanında, kararlarımızdan kimler ne şekilde etkileneceklerdir. Altıncı aşama; Seç aşamasıdır. Bu aşama, etik kararın verildiği aşamadır. Bu aşamada artık kararınızın netleşmesi gerekmektedir. Bunun oluşması için bazı etik ilkeler göz önüne alınabilir. Kant’ın önemli felsefik yaklaşımları, empatik hayal kurarak bazı önemli kişilerin nasıl davranabilecekleri hakkında düşünerek etik karar netleştirilir. Yedinci aşama, Gözden Geçir ve Değiştir aşamasıdır. Bu aşamada, alınan etik karar yanlış olabilir, karar yeniden değerlendirilerek yeni etik karar alınabilir (Duran, 2014).

Kohlberg’in Ahlak Kuramı, Piaget’den etkilenecek ortaya çıkmış bir kuramdır. Kohlberg’e göre ahlâk, bilişsel bir yapıdır ve kuramını adalet kavramı üzerine kurar. Bu kuramda, Piaget’ten farklı olarak altı evre bulunmaktadır (Kohlberg, 1976). Kohlberg, bu evreleri belirlerken çatışma durumlarının olduğu 10-16 yaş aralığındaki çocuklarla yaptığı etik ikilemler kullanmıştır. Bu evreler birbirini izler.

Kohlberg’in etik ikilemlerinden birisi “Heinz ikilemi”dir:

Evli bir kadın kanser hastası olur. Bu hastalığın tedavisi için yararlı bir ilaç geliştirilmiştir. İlacın geliştirilmesinde radyum elementinden yararlanılmaktadır. İlacın küçük dozu 200 \$, büyük dozu 2000 \$ dir. Fakat bir eczacı küçük dozunu 2000 \$ a satmaktadır. Heinz’in çok parası olmadığı için tanıdıklarından borç bulur. Ancak 1000 \$ toplayabilmiştir. Eczacıya gider ve ilacı almazsa eşinin öleceğini, topladığı paraya ilacın yarısını vermesini, paranın kalanını ise sonra vereceğini söyler. Eczacı, bunu kabul etmez. Paranın tamamını vermesini ister. Heinz umutsuz olmuştur. Birgün eczaneye gider ve ilacı çalar. Heinz böyle yapmalı mıydı? Niçin?” (Kohlberg, 1963).

Kohlberg, etik ikilemlere verilen yanıtlara göre Gelenek Öncesi Düzey, Geleneksel Düzey, Gelenek Sonrası/Ötesi Düzey olmak üzere üç ahlaki düzey belirler.

Tablo 1.*Kohlberg'in Ahlakî Gelişim Düzeyleri (Kohlberg, 1963)*

Gelenek Öncesi Düzey	
Bu düzey, Piaget'in ahlak kuramında "dışa bağlı ahlâk" olarak açıklanır. Bu düzey, 11-12 yaşın altındaki çocuklarda görülür. Bu düzeydeki bireyler, kültürün ve değerlerin iyi-kötü, doğru-yanlış normlarına göre davranırlar	
Birinci Evre: Otoriteye İtaat ve Ceza	İkinci Evre: Bireycilik ve Çıkara Dayalı Alışveriş
Birey otoritenin doğrularına göre hareket eder.	Bireyin davranışı faydaya dayalıdır
Geleneksel Düzey	
Bu düzey 10-20 yaş arası dönemi kapsar. Bu düzeyde birey olaylara başkalarının bakış açısı ile bakmaya başlar. Burada arkadaş grubu, çevre, toplum ve aile beklentisi ahlakî kararların oluşmasında etkilidir.	
Üçüncü Evre: Kişilerarası Beklentiler ve Uyum	Dördüncü Evre: Toplumun Düzeni
Bu düzeyde, birey diğer insanların yerine kendini koyarak empati kurma ve beklentilerine göre hareket eder.	Bu düzeyde, birey için en önemli şey toplum düzeni, kurallar ve yasalara göre hareket etmektir.
Gelenek Sonrası/Ötesi Düzey	
Bu düzeyde, ahlakî özerkliğin olduğu bir dönemdir. Evrensel ahlak ilkelerine göre hareket edilir.	
Beşinci Evre: Bireysel Haklar, Toplumsal Anlaşma	Altıncı Evre: Evrensel Ahlâk İlkeler
Bu düzeyde, ahlakî görecelilik vardır. Temelde insan hakları ve bireyin mutluluğu için yasalar vardır. İnsan yaşamı ve özgürlüğüne aykırı yasalar çığnenebilir.	Bu düzeyde bireyin kendi ahlak ilkeleri devreye girer. Birey kendi vicdanına uygun davranır. Evrensel bir adalet anlayışı bireyde bulunur.

Üstün zekâlı çocukların ahlâk gelişimi ile ilgili mevcut araştırma sonuçlarına göre, fiziksel, duygusal ve entelektüel gelişimleri yanında ahlâkî gelişimleri ile de üstün zekâlı çocukların yaşlarına göre farklılık gösterdikleri tespit edilmiştir. Bu alanda yapılan araştırmaların önemli bir kısmı, çocukların zekâ düzeylerinin yüksekliği oranında ahlâkî ilgilerinin yaşlarına göre daha erken yaşlarda ve daha belirgin bir şekilde geliştiğini tespit etmişlerdir.

Dürüstlük, doğruluk, ahlâkî meseleler, global kaygılar ve başkalarına karşı duyarlılık üstün zekâlı çocukların yaşamlarında sıkça rastlanan temalardır. Eğer ahlâkî duyarlılığı yüksek insanlar yetiştirmek isteniyorsa, üstün zekâlı çocukların ahlâkî

duyarlılıklarına kaynaklık eden zengin, karmaşık içsel dünyalarını anlamaya ve özenle bakıp beslemeye ihtiyaç vardır.

Üstün yeteneklilerin ahlaki gelişimlerine uygun eğitim verilmesi konusu ihmal edilmektedir. Bunun ile ilgili de çok fazla araştırmaya rastlanmamaktadır. Türkiye’de üniversite düzeyinde üstün yeteneklilere eğitim veren program sayısı azdır. Bu programlarda ahlak ve karakter eğitiminin verilmesi oldukça önemlidir. Bülent Ecevit Üniversitesi bünyesinde yürütülen Üstün Yetenekliler Üniversite Köprüsü Eğitim Programı (ÜYÜKEP) akademik alanda üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi amacıyla kurulmuştur. Bu programa katılan öğrencilerin ahlaki düzeylerinin belirlenmesi programın öğrencilerin ahlaki gelişimindeki etkisini anlamak açısından oldukça önemlidir. Bu çalışmada ÜYÜKEP’e katılan akademik alanda üstün yetenekli öğrencilerin eğitimleri sürecinde karşılaşabilecekleri etik ikilemler karşısındaki durumlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma nitel araştırma türlerinden durum çalışması türündedir. Durum çalışmalarında var olan durumun betimlenmesi amaçlanmaktadır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın katılımcıları 12 üstün yetenekli öğrencidir. Araştırmada amaçsal örneklem ve ölçüt örnekleme yöntemi belirlenmiştir (Büyüköztürk vd., 2010). Öğrencilerin seçiminde Öğrenciler WISC-R testi ile üstün yetenekli tanısı almışlardır. Araştırma 204-2015 öğretim yılında yapılmış olup, katılımcılar 1.5 senedir ÜYÜKEP’e devam etmektedirler. Katılımcıların yaş aralığı 10-11 arasındadır.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak akademik alanda bir üstün yetenekli öğrenci olarak ÜYÜKEP programında karşılaşabilecekleri 5 etik ikilem senaryosu oluşturulmuştur. Etik ikilemlerin oluşturulmasında araştırmacı, iki alan eğitimcisinin uzman görüşünü alarak senaryolarda revizyona gitmiştir.

Süreç

Oluşturulan etik ikilem formları öğrencilere dağıtılmış ve yanıtlamaları istenmiştir. Bu etik ikilemlerin konuları; “Başkası Adına Proje Yapma”, “ÜYÜKEP Sitesinin Hacklenmesi”, “Eksik Projeyi Tam Gösterme”, “Proje Yarışmasında Yardım Alma”, “Bursu Kesilecek Arkadaşına Kopya Verme” şeklindedir.

Etik İkilem 1. Başkası Adına Proje Yapma

Senin ve arkadaşlarının katıldığı ÜYÜKEP programı kapanmak üzere. Biliyorsun ki ÜYÜKEP bilim insanı yetiştirmek için önemli bir program. Programın kapanmaması için 3 farklı proje tasarlanması gerekiyor. kesinlikle projeler farklı kişiler tarafından

tasarlanmalı. En yakın arkadaşınla beraber proje tasarlamaya karar veriyorsunuz. Fakat arkadaşın projede başarılı olamıyor ve senin projenle beraber sadece 2 proje tasarlanmış durumda. ÜYÜKEP'in kapanmaması için arkadaşının adına bir proje geliştirmen gerekiyor. Ama bunu yapman proje kuralları dışında ve kesinlikle kabul edilmemektedir. Bu durumda ne yaparsın? Neden ?

Etik İkilem 2. ÜYÜKEP Sitesinin Hacklenmesi

Sen web tasarım ve hackerlik üzerine çok iyisin. ÜYÜKEP programının yürütüldüğü bir web sitesi var ve bu site siber saldırıya uğruyor. Sen bunu yapanı bulup engelleyebilirsin. Aynı zamanda erişimde bulunduğu serveri da çökertebilirsin. Ancak bu yaptığın suç. Haftaya da çok önemli bir çalışma var ve siteyi çökertmezsen senin ve diğer üstün yetenekli öğrencilerin eğitim gördüğü web sitesi çalışmayacak. Bu durumda ne yaparsın ? Neden ?

Etik İkilem 3. Eksik Projeyi Tam Gösterme

Bir proje de öğretmen sana çok önemli bir görev veriyor. Bu görev ÜYÜKEP için çok önemli ve bu yüzden bu hafta ki programa kesinlikle katılman gerekiyor. Katılmadığın zaman proje eksik kalacak ve ÜYÜKEP kapanacak. Ama senin o gün, lise sınavında başarılı olman için alman gereken özel dersin var. Bu durumda ne yaparsın? Neden ?

Etik İkilem 4. Proje Yarışmasında Yardım Alma

Arkadaşlarınla beraber bir proje tasarladınız ve bu projeyi okulunuzu da temsil ederek bir televizyon programında slâyt halinde sunacaksınız. Programa katılmanız ve projeyi başarıyla sunmanız okul için çok önemli çünkü bu sayede okula çok güzel bir fen laboratuvarı yapılacak. Siz projeyi tasarladınız ama hala önemli eksiklikleriniz var. Bu eksikliklerin giderilmesi için biraz daha zamana ihtiyacınız var fakat hiç vaktiniz kalmadı. Programa katılıp projeyi sunarken eksik olan kısımları belirttiğiniz zaman çokta iyi bir sunum yapmış olmayacaksınız ve bu nedenle okula laboratuvar yapılmayacak. Slâyt sırasında eksik kısımları da tamamlamışsınız gibi anlattığınızda ise yalan söyleyerek herkesi kandırmiş olacaksınız. Bu durumda ne yaparsın? Neden ?

Etik İkilem 5. Bursu Kesilecek Arkadaşına Kopya Verme

Sen özel bir okulda okuyorsun ve aynı sınıfta burslu okuyan bir arkadaşın var. Kendisi çok çalışkan bir öğrenci. Bir andan okuyor bir yandan da çalışıyor. Hatta birlikte bilim olimpiyatlarında derece aldınız. Bu hafta son sınavlarınız olacak ve arkadaşın ailevi durumlar nedeniyle sınava çalışmadı. Eğer bu sınavdan düşük not alırsa bursu kesilecek ve bu okulda okuyup iyi bir eğitim alamayacak. Arkadaşın sınavda tam da senin ön sırada oturuyor. Ona kopya vererek yardım edebilirsin ama kopya vermen bir suç. Bu durumda ne yaparsın? Neden ?

Yukarıda verilen etik ikilemlere öğrencilerin yanıt vermeleri istenmiştir. Öğrencilerin etik ikilemlere verdikleri yanıtlar içerik analizine tabi tutulmuştur.

Bulgular ve Tartışma

ÜYÜKEP programına devam eden üstün yetenekli öğrencilerin etik ikilemlere vermiş olduğu yanıtlar, Kohlberg'in ahlaki gelişim evrelerindeki altı düzeyden hangisine geldiği içerik analizine tabi tutularak belirlenmiştir.

Öğrenciler	İkilem 1. Başkası Adına Proje Yapma		İkilem 2. Hacker'la Mücadele		İkilem 3. Eksik Projeyi Tam Gibi Gösterme		İkilem 4. Proje Yarışmasında Etik Olmayan Yardım		İkilem 5. Burslu Öğrenciye Kopya Verme	
	Yanıt	Nedeni	Yanıt	Nedeni	Yanıt	Nedeni	Yanıt	Nedeni	Yanıt	Nedeni
Ö1-E-10	Yapmam	Tekrar büyünce açarım	Çözümlenmem	Tekrar büyünce açarım		Zaman isterim	Yapmam	Sonra bir daha yapar	Kopya vermem	Çalışmasına yardımcı olurum
	4. Düzey		4. Düzey		2. Düzey		2. Düzey		2. Düzey	
Ö2-E11	Yaparım	Üyüköp önemli	Çökertirim	Yeni site açarım	Yalan söylerim	Önemli bir görev	Yaparım	Eğitim daha önemli	Kopya vermem	
	6. Düzey		4. Düzey		6. Düzey		6. Düzey		2. Düzey	
Ö3-K-10	Yapmam	Yalan söylemem	Çökertirim	Asıl onun yaptığı suç	Yalan söylemem	Sevmediğim davranış	Yapmam	Haksızlık yapmak istemem	Kopya vermem	Zamanım olursa çalıştırırım.
	3. Düzey		4. Düzey		3. Düzey		3. Düzey		3. Düzey	
Ö4-E-10	Yapmam	Doğru bir davranış değil	Çökertmem	suç	Yalan söylemem	Kimseyi kandırmak istemem	Yapmam		Kopya veririm	Bursunun gitmesini istemem
	3. Düzey		4. Düzey		3. Düzey		4. Düzey		6. Düzey	
Ö5-E-10	Yaparım	Üyüköp önemli	Çökertmem	Yeni site açarım. Suç işlemem	Yalan söyleyemem	Sonra gösteririm	Yapmam	Yeni bir tane hazırlarız	Kopya vermem	Bu bir suç
	6. Düzey		4. Düzey		3. Düzey		4. Düzey		6. Düzey	
Ö6-K-10	Yaparım	Üyüköp önemli	Çökertirim	Risk bile alırım	Yalan söylerim	Yalan küçük, okula lazım	Yaparım	Geleceğim önemli, geçmiş önemli olmayacak	Kopya vermem	Yakalınırsam suç olur

	6. Düzey		6. Düzey		6. Düzey		2. Düzey		6. Düzey	
Ö7-E-11	Yapmam	Çalışmasını söyleyirim	Çökertirim	Üyükep kalsın	Yalan söylemem		Yapmam	Cennete	Kopya vermem	
	4. Düzey		6. Düzey		4. Düzey		2. Düzey		4. Düzey	
Ö-8-K11	Yapmam	Üyükep önemli	Çökertmem	Yeni site kurarız	Yalan söylemem	Geliştirilcek derim	Yapmam	Yeniden yaparız	Kopya vermem	Öğretmene yalvarırız
	6. Düzey		4. Düzey		3. Düzey		3. Düzey		4. Düzey	
Ö9-K-10	Yapmam		Çökertmem	Çünkü suç	Yalan söylemem		Yaparım	Sonra yapmayız	Kopya vermem	Suç
	4. Düzey		4. Düzey		4. Düzey		2. Düzey		2. Düzey	
Ö10-E-11	yapmam	Üyükep kapansın	çökertirim	Üyükep önemli	Yalan söyleyemem	Eksikleri umursamam	Yapmam	Doğruyu söylerim	Kopya veririm	Okulda kalsın
	2. Düzey		6. Düzey		4. Düzey		4. Düzey		2. Düzey	
Ö11-E-10	Yapmam	Suç	çökertmem	Yeni site	Yalan söylerim	Lab önemli	yapmam	Güzel okula gitcez	Kopya vermem	
	4. Düzey		4. Düzey		2. Düzey		2. Düzey		2. Düzey	
Ö12-E-11	yapmam	Üyükep kapamasın	çökertirim	Üyükep kapanmasın	Yalan söylemem	Doğru söylerim	Yaparım	Güzel okula gitmek istiyorum	Kopya vermem	Önce çalıştım.
	6. Düzey		6. Düzey		4. Düzey		2. Düzey		4. Düzey	

ÜYÜKEP öğrencileri, İkilem1. Başkası Adına Proje Yapma; bu ikilemde 8 öğrenci proje yapmam, 5 öğrenci yaparım şeklinde görüş bildirmiştir. “Proje yaparım” diyenler ÜYÜKEP’in önemli olduğunu vurgulamışlardır. Ahlaki düzeyleri ise, 2. Düzey, 1 kişi, 3. Düzey 2 kişi, 4. Düzey 4 kişi, 6. Düzey 5 kişi şeklindedir. İkilem 2. ÜYÜKEP Sitesinin Hacklenmesi; “Hackerların sitesini çökertirim” diyen 6 öğrenci, “Hackerların sitesini çökertmem” diyen 6 öğrenci bulunmuştur. “Çökertmem” diyenlerin çoğunluğu ÜYÜKEP sonra yeniden açılır demişlerdir, “çökertirim” diyenlerin çoğunluğu ise ÜYÜKEP’in önemini vurgulamışlardır. 4. Düzey: 8 kişi ve 6. Düzey: 4 kişi şeklindedir. İkilem3. Eksik projeyi tam Gösterme; öğrencilerin 3 kişi “yalan söylerim” darken, 9 kişi “yalan söylemem” demiştir. Yalan söylerim diyenler, laboratuvarın açılmasının önemli olduğunu vurgulamışlardır. Yalan söylemem diyenler ise “suç olması” durumunu ortaya atmışlardır. 2. Düzeyde 1 kişi, 3. Düzeyde 4 kişi, 4. Düzeyde 4 kişi, 6. Düzeyde 2 kişi şeklindedir. İkilem4. Proje yarışmasında yardım alma; “Yapmam” diyen 8 kişi, “Yaparım” diyen 4 kişi şeklindedir. Yaparım diyenler “güzel bir okulda okumak” gibi bencilce bir yaklaşım ortaya koymuşlardır. Yapmam diyenler ise suç olması nedenini ortaya atmışlardır. 2. Düzeyde, 6 kişi, 3. Düzeyde 2 kişi, 4. Düzeyde 3 kişi, 6. Düzeyde 1 kişi şeklindedir. İkilem5. Bursu kesilecek arkadaşına kopya verme; “kopya vermem” diyen 10 kişi, “kopya veririm” diyen 2 kişi şeklindedir. Kopya veririm diyenlerden biri bencilce yaklaşıma, diğer ise çocuğun okuması ile ilgili insani bir yaklaşımı ortaya koymuştur. Kopya vermeyenlerin çoğu suç olması durumunu ortaya atmıştır. 2. Düzeyde 5 kişi, 3. Düzeyde 1 kişi, 4. Düzeyde 3 kişi, 6. Düzeyde 3 kişi şeklindedir.

ÜYÜKEP öğrencilerin etik ikilemlere vermiş oldukları yanıtlar incelendiğinde öğrencilerin birçoğunu Kohlberg’in geleneksel dönemi içerisinde oldukları görülmektedir. Yaşlarına göre bu durum karşılaştırıldığında ahlaki gelişimlerinin daha iyi düzeyde olduğu söylenebilir. Ancak çok az öğrenci gelenek ötesi dönemdeki ahlaki gelişim düzeylerine erişmiş olduğu görülmektedir.

Üstün yeteneklilerin ahlaki yargılamaları ve akıl yürütmeleri normal öğrencilerle karşılaştırıldığında daha yüksek olduğu görülmektedir (Gross, 1993; Silverman, 1994; Howard-Hamilton, 1994; Seon-Young ve Olszewski-Kubilius, 2006; Terman, 1925). Ancak üstün yetenekli çocuklar sosyo-duygusal ve ahlak gelişimlerinde bazı sorunlar yaşayabilir ve bazı açılardan (örneğin duygusal zeka ve stres yönetimi, gibi) zorluk çekebilirler (Seon-Young ve Olszewski-Kubilius, 2006; Mayer vd., 2001). O yüzden, üstün zekalı öğrencilerin sosyo-duygusal ve ahlaki gelişimleri desteklenmelidir.

Bu çalışmada üstün yetenekli öğrencilerin eğitimleri için ortaya konulan ÜYÜKEP programına katılan üstün yetenekli öğrencilerin ahlaki gelişim düzeylerinin belirlenmesi için etik ikilemlerden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında ÜYÜKEP’e katılan üstün yetenekli öğrencilerin akranlarına göre daha üst düzey ahlaki gelişim düzeylerinde oldukları belirlenmiştir.

KAYNAKLAR

- Bencik-Kangal, S. (2010). *Normal ve üstün yetenekli çocukların ahlaki yargularının karşılaştırılması ve yaratıcı drama programının çocukların ahlaki yargularına etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., K., Akgün, Ö., E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Cesur, S. & Topçu, M. (2010). Değerlerin belirlenmesi testinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması ve yaş, eğitim, cinsiyet ve ebeveyn eğitiminin ahlaki gelişim ile ilişkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(3), 1657-1696.
- Çinemre, S. (2012). *Ahlak eğitimi bağlamında Kohlberg'in ahlak gelişim teorisi ve sorunları*. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Samsun.
- Dabrowski, K. (1964). *Positive disintegration*. Boston: Little, Brown.
- Duran, K. (2014). *Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki etik davranışları algulama düzeylerinin ve etik ikilemleri çözümlemelerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Folsom, C. (1998). From a distance: Joining the mind and moral character. *Roepfer Review*, 20, 265-270.
- Gross, M. U. M. (1993). *Exceptionally gifted children*. London: Routledge.
- Gündüz, T. (2010). Üstün zekâlı çocuklarda ahlâk gelişimi ve eğitimi. *İ.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1) 157-177.
- Güredin, E. (1997), “ Denetçinin Meslek Ahlakı, Standartlar ve Uygulamalardan Örnekler”, III. Türkiye Muhasebe Denetim Sempozyumu Bildiri Kitabı, İSMMMO Yayınları, Sayı 20.
- Howard-Hamilton, M. F. (1994). An assessment of moral development in gifted adolescents. *Roepfer Review*, 17, 57-59.
- Kangal, S. & Arı, M. (2013), üstün yetenekli ve normal gelişim gösteren çocukların ahlaki yargı düzeyine yaratıcı drama programlarının etkisinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 38 (170).
- Kesgin, S. (2010). *Cumhuriyet dönemi örgün eğitim kurumlarında ahlak eğitimi*. Doktora tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kohlberg, L. (1966). *The psychology of science*. NY: Harper and Rowe.
- Kohlberg, L. (1973). *Collected Papers on moral development and moral education*. Cambridge: Harvard University.
- Kohlberg, Lawrence, (1980. Stages of Moral Development as a Basis for Moral Education”, Munse, Brenda (ed), *Moral Development, Moral Education, and Kohlberg: Basic Issues in Philosophy, Psychology, Religion, and Education*, Alabama: Religious Education Press.
- Mayer, J. D., Perkins, D. M., Caruso, D. R., & Salovey, P. (2001). Emotional intelligence and giftedness. *Roepfer Review*, 23, 131-137.
- Renzulli, J. S., Koehler, J., & Fogarty, E. (2006). Operation Houndstooth intervention theory: Social capital in today's schools. *Gifted Child Today*, 29(1), 14-24.
- Seon-Young, L., ve Olszewski-Kubilius, P., (2006). The emotional intelligence, moral judgment, and leadership of academically gifted adolescents. *Journal for the Education of the Gifted*, 30(1), 29-67.
- Silverman, L. K. (1994). The moral sensitivity of gifted children and the evolution of society. *Roepfer Review*, 17, 110-116.
- Silverman, L. K. (1994). The moral sensitivity of gifted children and the evolution of society. *Roepfer Review*, 17, 110-116.
- TDK, (2018). Türk Dil Kurumu. Web sitesi: www.tdk.org.tr
- Terman, L. M. (1925). *Genetic studies of genius: Mental and physical traits of a thousand gifted children*. Stanford, CA: Stanford University Press.

- Tortop, H.S. (2015). *Üstün yetenekliler üniversite köprüsü eğitim programı (ÜYÜKEP) modeli*. Düzce: Genç Bilge
- Tortop, H.S. (2016). Tecrübe etkileşimi vasatında araştırmalarla zenginleştirilmiş uygulamalı (TEVAZU) üstün yetenekliler aile eğitim programının etkililiğinin araştırılması. *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 3(1), 87-98
- Tortop, H.S. (2018). *Üstün zekâlılar eğitiminde farklılaştırılmış öğretim müfredat farklılaştırma modelleri*. İstanbul: Genç Bilge.
- Tortop, HS. (2018). *Üstün zekâlılar eğitiminde farklılaştırılmış öğretim müfredata farklılaştırma modelleri*. İstanbul: Genç Bilge
- Uzun, E. & Elma, C. (2012). Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki etik ikilemleri çözümleme biçimleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 2146-9199.